

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-83>

УДК 336.71

ВПЛИВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ НА КРЕДИТНУ ПОЛІТИКУ БАНКІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

IMPACT UNCERTAINTY ON BANK CREDIT POLICY: A THEORETICAL ANALYSIS

Венглюк Антон Вадимович

студент,

Київський національний університет технологій та дизайну

Батрак Ольга Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,

Київський національний університет технологій та дизайну

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1386-4169>**Venhliuk Anton, Batrak Olha**

Kyiv National UNiversity of TEchnology and Design

У статті розроблено теоретичну модель впливу невизначеності на кредитну політику банків, яка дозволяє не лише розуміти сутність невизначеності, але й враховувати її при розробці стратегій прийняття кредитних рішень та управління кредитними ризиками. Для цього було уточнено сутність поняття «невизначеність» у контексті розроблення кредитної політики. Також у статті розроблена типологія невизначеності за джерелами походження, що враховує різноманітні фактори, які можуть впливати на процес управління кредитами, такі як економічна та політична нестабільність, а також небезпека екстремальних подій, таких як пандемії чи геополітичні конфлікти. Цей аналіз дозволив виокремити як прямий (безпосередній вплив на банк як кредитор), так і непрямий (опосередкований вплив на банк через зміни в діяльності позичальників) способи впливу невизначеності на кредитний механізм та кредитну політику банків.

Ключові слова: банк, невизначеність, кредитна політика, кредитний механізм, кредитний ризик.

The intricate interplay between geopolitical tensions, regulatory changes, economic fluctuations, and unexpected shocks underscores the need for a comprehensive framework to assess and manage uncertainty in credit policy formulation. Considering the above, the article aims to develop a theoretical model of the impact of uncertainty on the bank's credit policy. For this purpose, it explores the essence of «uncertainty» as a scientific category and forms its typology based on sources of origin. The article also describes geopolitical, political, regulatory, and economic uncertainties and uncertainty shocks resulting from extreme events (natural disasters, pandemics, technological catastrophes, geopolitical conflicts, etc.). The study delineates that the indirect influence of uncertainty on credit policy occurs through changes in borrowers' economic behaviour, which can entail uncertainty about income stability, cash flow forecasts, and collateral values, complicating lenders' assessment of their ability to service loans. Moreover, uncertainty can affect borrowers' willingness to undertake new debt obligations (delaying loan decisions or reducing credit exposure) in response to uncertainty about future operating conditions. For banks as lenders, uncertainty may alter risk propensity and tolerance levels, affecting their willingness to lend, set loan terms, and allocate capital. A higher level of uncertainty may prompt banks to adopt a more conservative credit policy, strengthen lending standards, or increase the cost of loans to offset risks. Furthermore, uncertainty complicates credit portfolio management decisions as banks seek to balance risks, optimize asset allocation, and mitigate credit-related losses. Uncertainty regarding future economic conditions, market instability, and regulatory changes can influence lenders' strategies for diversification, asset selection, and risk reduction, including scaling back credit activities. By incorporating insights from this model into decision-making processes, banks can develop more robust risk management strategies, and mitigate the adverse effects of uncertainty on financial stability.

Keywords: bank, uncertainty, credit policy, credit mechanism, credit risk.

Постановка проблеми. В умовах динамічного ландшафту операційного середовища, що характеризується геополітичною напру-

женістю, економічними коливаннями, змінами нормативної бази, банки стикаються з невизначеністю, яка впливає на їх рішення щодо

кредитування та може негативно позначитися на ефективності кредитного механізму. В умовах війни банки України стикаються з підвищеною невизначеністю та складністю операційного середовища, особливо щодо кредитної діяльності.

Для розроблення обґрунтованих стратегій пом'якшення кредитних ризиків, захисту фінансової стійкості та сприяння довгостроковій конкурентоспроможності банку в умовах війни та післявоєнного відновлення необхідним є всебічне розуміння сутності концепту «невизначеність», її видів та каналів впливу на кредитну політику банків як основи їх кредитного механізму.

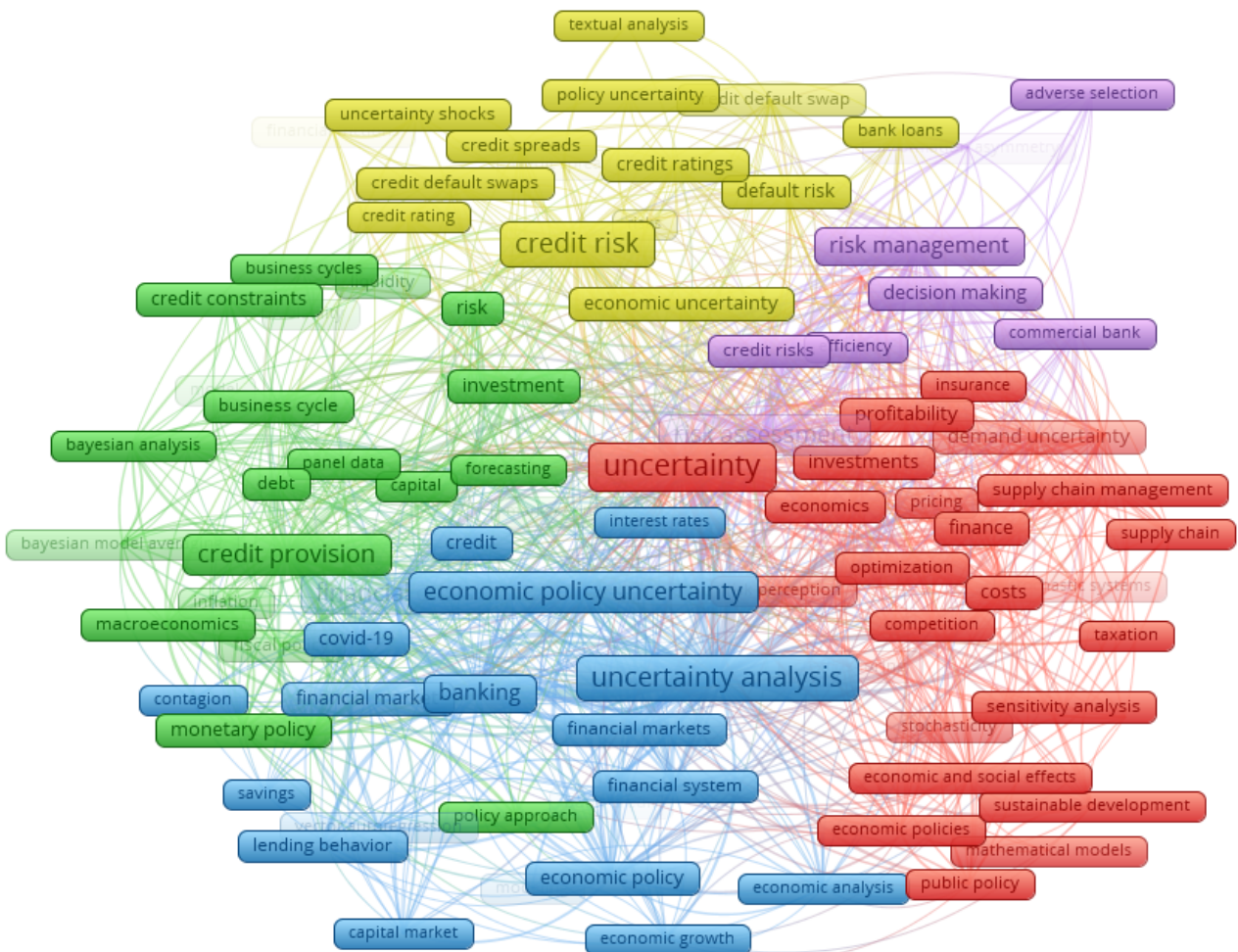
Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Попри важливість цього питання, невизначеність у контексті розроблення кредитної діяльності в цілому та кредитної політики банків зокрема досліджується недостатньо.

На основі бібліометричного аналізу статей (інструментарій VOSviewer), опублікованих у

наукометричній базі даних Scopus, визначено ключові напрями досліджень взаємозв'язків між невизначеністю всіх типів з ключовими параметрами кредитної діяльності банків за період з 1990 до 2023 року. За відповідний період було проаналізовано 576 наукових статей, опублікованих англійською мовою, відібраних за ключовими словами «банк», «кредит», «невизначеність» (рис. 1).

Найбільший за розміром червоний кластер концентрує ключові терміни в дослідженнях, безпосередньо пов'язані з концептом «невизначеність», – фінанси, інвестиції та інвестиційні рішення, конкуренція, витрати, економічні та соціальні ефекти, державна економічна політика, ціноутворення та інші. Цей кластер пов'язаний із синім кластером, центральними поняттями досліджень якого є такі як «аналіз невизначеності» та «невизначеність державної економічної політики», та фіолетовим кластером, що інтегрує концепти ризик-менеджменту включно з оцінкою

Рис. 1. Бібліометрична тематична карта досліджень з питань впливу невизначеності на кредитну діяльність банків за базою даних Scopus за 1990–2024 рр.

Джерело: розроблено авторами на основі VOSviewer, 2024

ризиків та прийняттям рішень. Це підкреслює важливість врахування невизначеності як фактору, що призводить до зростання рівня ризиків та має бути включений в периметр аналітичної роботи банку.

З іншого боку, концепт невизначеності досліджується у взаємозв'язку з наданням кредитів (зелений кластер) та кредитним ризиком (жовтий кластер, що включає поняття кредитного рейтингу, ризику дефолту, економічної невизначеності, політичної невизначеності, шоків невизначеності тощо).

Інструментарій VOSviewer також надає можливість визначати часові горизонти появи категорій, що досліджуються, які більшою мірою зустрічаються в наукових публікаціях бази даних Scopus (рис. 2).

Дані рисунку 2 свідчать, що активізація досліджень у сфері впливу невизначеності на кредитну діяльність банку відбулась в останні п'ять років, коли було опубліковано понад 50 % усіх праць за період з 1990 року. Найновіші дослідження сконцентровані на вивченні

невизначеності державної економічної політики, економічної політики, їх взаємозв'язку та взаємовпливі з масштабами кредитування та кредитним ризиком.

Бух К. М. та інші (2015) ідентифікували способи впливу зростання невизначеності на зниження обсягів банківського кредитування через: обмеження кредитування чутливих до інформації позичальників внаслідок зростання інформаційної асиметрії; підвищення премії за фінансування (зростання вартості джерел фінансування); ускладнення прогнозування економічної ефективності кредитної діяльності та поверненості кредитів [2].

Бордо М. Д. та інші (2016) досліджували вплив невизначеності на кредитування як на макрорівні банківської системи, так і на рівні окремих банків. Аналіз на макрорівні вивчав загальний вплив невизначеності на умови кредитування в економіці, тоді як аналіз на рівні банків оцінював те, як окремі банки реагують на зміни невизначеності економічної політики. Було з'ясовано, що невизначеність

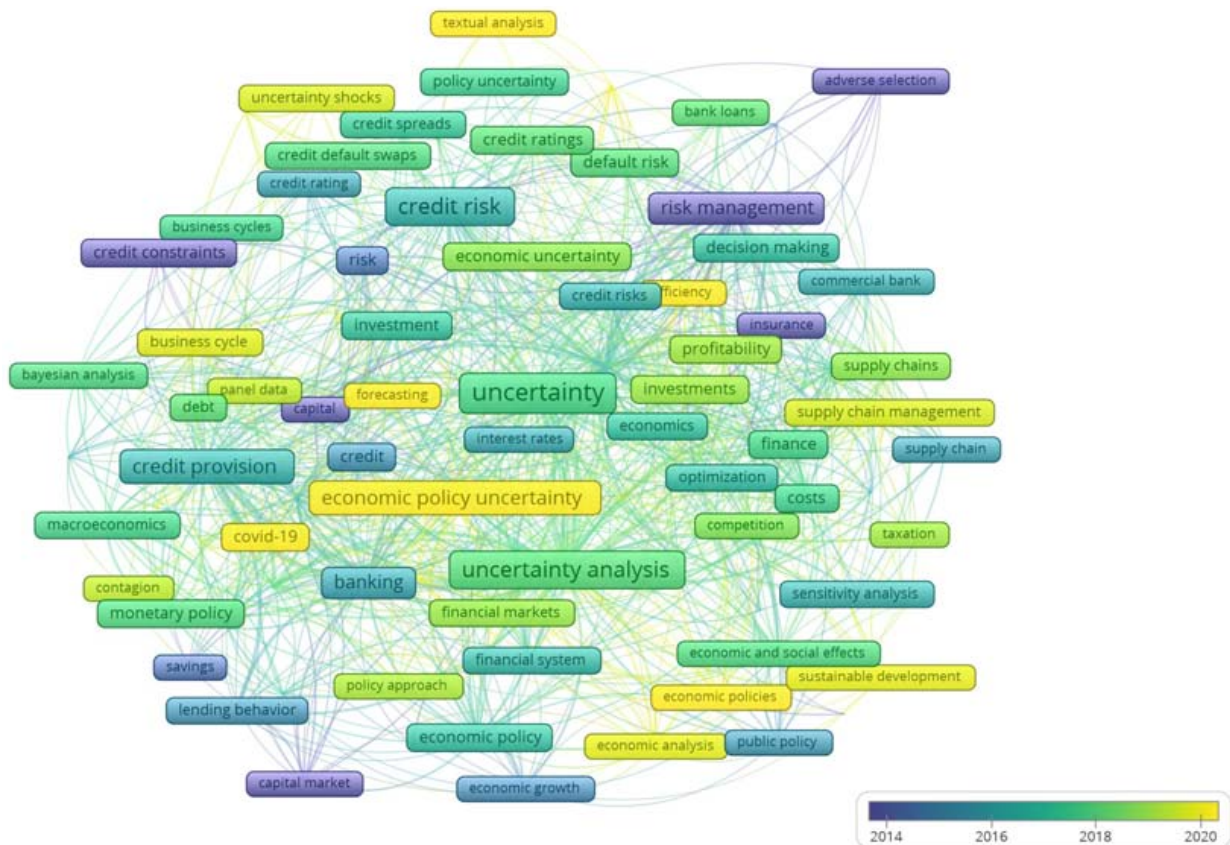

Рис. 2. Бібліометрична хронологічна карта* досліджень з питань впливу невизначеності на кредитну діяльність банку за базою даних Scopus за 2012–2022 рр.

* градієнт кольору від синього – найбільш ранні роботи, до жовтого – найбільш сучасні дослідження; період дослідження скорочено з урахуванням публікаційної активності.

Джерело: розроблено авторами на основі VOSviewer, 2024

економічної політики тісно пов'язана з уповільненням реального зростання кредитів як на загальному рівні, так і в окремих банках США, при цьому встановлено, що вплив значно варіюється залежно від індивідуальних характеристик їх балансів [3].

Чі К. та Лі У. (2017) визначили напрями впливу економічної невизначеності на рішення банків щодо обсягів кредитування та на рівень кредитних ризиків. Науковці виявили наявність позитивної кореляції між рівнем економічної невизначеності та показниками недіючих кредитів, концентрацією кредитної діяльності та міграцією кредитів за якістю. Це дозволяє стверджувати, що вищий рівень невизначеності призводить до зростання кредитних ризиків банків та скорочення обсягів кредитування [4].

Ашраф Б. Н., Шен Ю. (2019) досліджували вплив невизначеності на вартість кредитування та встановили, що невизначеність державної економічної політики, що вимірюється індексом EPU (economic policy uncertainty index), має значний позитивний зв'язок із процентними ставками за кредитами. Отже, невизначеність державної економічної політики підвищує ціни банківських кредитів, тим самим збільшуючи ризик дефолту позичальників [1].

У статті Орден-Крус К., Поле-Віанес Дж. та Лобао Дж. (2023) доведено, що підвищена невизначеність різного походження (економічна, політична, регуляторна) може змусити банки перейти до більш консервативної практики кредитування, включаючи посилення кредитних стандартів та підвищення цін на кредити, щоб зменшити потенційні кредитні ризики, результатом чого буде зменшення обсягів кредитування [6].

Грімме К. та Генцель Ш. Р. (2024) дослідили вплив невизначеності на кредитну політику банків, зосереджуючись на європейському банківському секторі, та використовуючи підхід динамічних панельних даних. Результати, отримані науковцями, показують, що підвищена невизначеність призводить до скорочення пропозиції кредитів, оскільки банки застосовують більш консервативні практики кредитування для управління кредитними ризиками. Крім того, результати дослідження наголошують на негативній ролі регуляторної невизначеності в посиленні кредитних обмежень, підкреслюючи важливість наявності чіткості регуляторної політики та процедур для сприяння доступності кредитів та фінансовій стабільності [5].

Дослідження цієї тематики в Україні знаходяться на початковій стадії, і комплексні теоретичні дослідження впливу невизначеності на кредитну діяльність банку практично відсутні. Так, Ковальова О. та Іоргачова М. (2021) зазначають, що «...в умовах невизначеності банку слід враховувати фактори зовнішнього і внутрішнього середовища, які мають безпосередній вплив на динаміку процесів кредитування фізичних осіб та бізнесу, і потребують обліку на етапі стратегічного фінансового планування, контролю за виконанням поставлених завдань», але не надають інструментарію, яким чином це може бути забезпечено в практичній діяльності банків [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи отримані результати, залишаються невирішеними низка теоретичних та прикладних питань, пов'язаних з формуванням кредитної політики банків в умовах високого рівня невизначеності в операційному середовищі. Зокрема, подальшого дослідження потребує теоретичний базис впливу невизначеності та формування на цій основі специфічних механізмів та інструментів, що дають змогу урахувати загрози операційного середовища та його невизначеності при розробці кредитної політики банків.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Зважаючи на зазначене, метою статті є розроблення теоретичної моделі впливу невизначеності на кредитну політику банку.

Вклад основного матеріалу дослідження. Невизначеність у контексті розроблення кредитної політики банків розглядається як неоднозначність або відсутність достатніх даних щодо різноманітних політичних, економічних, регуляторних, ринкових та специфічних для позичальників факторів, що можуть впливати на ефективність функціонування кредитного механізму. Оцінювання впливу невизначеності має важливе значення для того, щоб банки приймали обґрунтовані рішення про кредитування, ефективно управляли кредитним ризиком та підтримували на цій основі довгострокову фінансову стійкість та конкурентоспроможність.

Для розроблення моделі впливу невизначеності необхідно є її типологія. У рамках цього дослідження вважаємо за доцільне класифікувати типи невизначеності за джерелами їх виникнення.

Геополітична невизначеність характеризує нестабільність, непередбачуваність та ризик, що виникають внаслідок геополітичних факто-

рів та подій, які впливають на міжнародні відносини та глобальну безпеку. Вона охоплює широкий діапазон факторів геополітичної динаміки, включаючи конфлікти, напругу та зміни в геополітичних структурах, які можуть мати значні наслідки для економік, ринків та суспільств у світі.

Політична невизначеність означає стан, що характеризується неоднозначністю, непередбачуваністю та нестабільністю політичного середовища країни, та формується під впливом широкого спектра факторів в її політичному ландшафті, включаючи зміни в керівництві, урядовій політиці, результати виборів, рівень корупції, соціальні заворушення тощо.

Пов'язаною з політичною невизначеністю є регуляторна невизначеність, яка виникає внаслідок змін у нормативних актах, монетарній політиці або використанні інструментів банківського регулювання та нагляду та відсутності чіткого розуміння в учасників ринку, як рішення регуляторів будуть реалізовуватися та впливати на економіку та ринки. Своєю чергою, регуляторна невизначеність підвищує комплаєнс ризик через неоднозначність тлумачення та способів виконання наявних нормативних актів, а також потенційних фінансових та нефінансових наслідків, пов'язаних з їх недотриманням.

Економічна невизначеність означає стан, що характеризується неоднозначністю, непередбачуваністю та нестабільністю економічних умов, результатів або подій в економічних системах на мега-, макро- та мезорівнях. Ця невизначеність може виникати з різних джерел, включаючи коливання ділового циклу, зміни макроекономічних показників (ВВП, рівень інфляції, рівень безробіття тощо), нестабільність ринку та зовнішні шоки.

В окрему категорію вважаємо за доцільне включати шоки невизначеності – непередбачені та, як правило, неконтрольовані події, що приймають різні форми: стихійні лиха (землетруси, урагани, повені); пандемії (наприклад, пандемія COVID-19); техногенні катастрофи; геополітичні конфлікти (війни, терористичні атаки) та ін.

Невизначеність, незалежно від її природи, впливає на кредитний механізм банків двома способами:

– прямий вплив на кредитну поведінку банків. Невизначеність може призвести до ускладнення прогнозування банками перспектив економічного розвитку підприємств та платоспроможності фізичних осіб, призводячи до перегляду стандартів кредитування,

вартості кредитів, тим самим зменшуючи масштаби кредитування;

– непрямий вплив на банк через зміни економічної поведінки позичальників – суб'єктів господарювання та домогосподарств. Зростання невизначеності призводить до зниження масштабів виробництва, зайнятості та інвестицій суб'єктів господарювання. Підприємства прагнуть збільшити запаси, тим самим знижуючи попит на банківські кредити, що призводить до скорочення масштабів кредитування. Домогосподарства в умовах невизначеності переходять до консервативного підходу до витрат, заощаджень та запозичень, оскільки вони стають невпевненими щодо майбутніх перспектив доходу та економічних умов.

Узагальнивши підходи до сутності, видів та механізмів впливу невизначеності, нами запропонована наступна модель в контексті розроблення кредитної політики банків, представлена на рисунку 3.

Висновки. Отже, невизначеність у контексті розроблення кредитної політики банків стосується неоднозначності або відсутності достатніх даних щодо різноманітних політичних, економічних, регуляторних, ринкових та специфічних для позичальників факторів, що можуть впливати на ефективність функціонування кредитного механізму.

За джерелом походження виділено геополітичну, політичну, регуляторну та економічну невизначеність, а також шоки невизначеності, що виникають внаслідок екстремальних подій (стихійні лиха, пандемії, техногенні катастрофи, геополітичні конфлікти та ін.).

Визначено, що непрямий вплив невизначеності на кредитну політику реалізується через зміни в економічній поведінці позичальників, який може:

– викликати невпевненість щодо стабільності доходів позичальників, прогнозів грошових потоків та вартості забезпечення, ускладнюючи для кредиторів оцінку їх здатності обслуговувати кредити;

– вплинути на готовність позичальників брати на себе нові боргові зобов'язання (відтермінування рішення про отримання кредиту або про зменшення кредитного навантаження) у відповідь на невизначеність щодо майбутніх умов середовища діяльності.

Встановлено, що для банків як кредиторів невизначеність може:

– змінити схильність до ризику та рівні толерантності, впливаючи на готовність надавати кредити, встановлювати умови кредитів

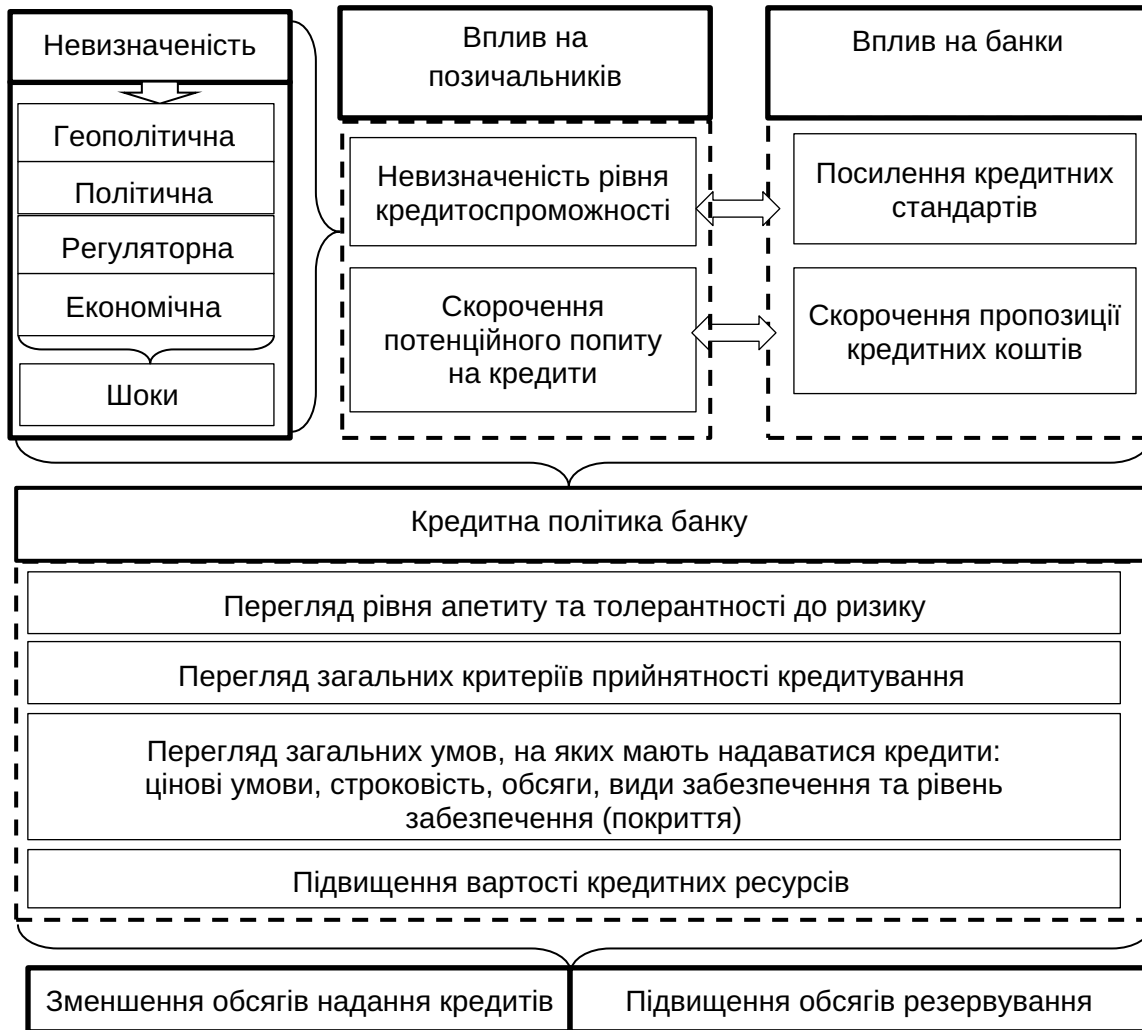

Рис. 3. Модель впливу невизначеності на кредитну політику банку

Джерело: розроблено автором

та розподіляти капітал. Зростання рівня невизначеності може спонукати банки перейти до більш консервативної кредитної політики, посилити стандарти кредитування або підвищити вартість кредитів, щоб компенсувати ризики;

– ускладнити рішення щодо управління кредитним портфелем, оскільки вони праг-

нуть збалансувати ризики, оптимізувати розподіл активів та зменшити втрати. Невизначеність щодо майбутніх економічних умов, нестабільність ринку та регуляторні зміни можуть вплинути на стратегії кредиторів щодо диверсифікації, вибору активів та зменшення ризиків, в тому числі скорочення обсягів кредитної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ashraf B. N., Shen Y. Economic policy uncertainty and banks' loan pricing. *Journal of Financial Stability*. 2019. № 44. P. 100695.
2. Bordo M. D., Duca J. V., Koch C. Economic Policy Uncertainty and the Credit Channel: Aggregate and Bank Level U.S. Evidence Over Several Decades. *FRB of Dallas Working Paper*. 2016. № 1605. 41 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=2810447> (дата звернення: 29.03.2024).
3. Buch C. M., Buchholz M., Tonzer L. Uncertainty and International Banking. Annual Conference 2015 (Muenster): Economic Development – Theory and Policy 113072, Verein für Socialpolitik. URL: https://www.dnb.nl/en/binaries/paper%20session%205%20Buch%20-%20Buchholz%20-%20Tonzer%20update%20June%206_tcm47-308845.pdf (дата звернення: 29.03.2024).

4. Chi Q., Li W. Economic policy uncertainty, credit risks and banks' lending decisions: Evidence from Chinese commercial banks. *China Journal of Accounting Research*. 2017. Vol. 10, Issue 1. P. 33–50. URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1755309116300466> (дата звернення: 29.03.2024).
5. Grimme C., Henzel S. R. Uncertainty and credit conditions: Non-linear evidence from firm-level data. *International Review of Economics & Finance*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iref.2024.03.039> (дата звернення: 29.03.2024).
6. Orden-Cruz C., Paule-Vianez J., Lobão J. The effect of Economic Policy Uncertainty on the credit risk of US commercial banks. *International Journal of Finance & Economics*. 2023. № 28(3). P. 3420–3436.
7. Ковальова О., Іоргачова М. Кредитна політика комерційного банку в умовах невизначеності економічного середовища. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 5(40). P. 65–75.

REFERENCES:

1. Ashraf B. N., Shen Y. (2019). Economic policy uncertainty and banks' loan pricing. *Journal of Financial Stability*, no. 44, pp. 100695.
2. Bordo M. D., Duca J. V., Koch C. (2016). Economic Policy Uncertainty and the Credit Channel: Aggregate and Bank Level U.S. Evidence Over Several Decades. *FRB of Dallas Working Paper*, no. 1605, 41 p. Available at: <https://ssrn.com/abstract=2810447> (accessed March 29, 2024).
3. Buch C. M., Buchholz M., Tonzer L. (2015). Uncertainty and International Banking. *Economic Development – Theory and Policy : Annual Conference (Muenster)*. Available at: https://www.dnb.nl/en/binaries/paper%20session%205%20Buch%20-%20Buchholz%20-%20Tonzer%20update%20June%206_tcm47-308845.pdf (accessed March 29, 2024).
4. Chi Q., Li W. (2017). Economic policy uncertainty, credit risks and banks' lending decisions: Evidence from Chinese commercial banks. *China Journal of Accounting Research*, vol. 10, Issue 1, pp. 33–50. Available at: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1755309116300466> (accessed March 29, 2024).
5. Grimme C., Henzel S. R. (2024). Uncertainty and credit conditions: Non-linear evidence from firm-level data. *International Review of Economics & Finance*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.iref.2024.03.039> (accessed March 29, 2024).
6. Orden-Cruz C., Paule-Vianez J., Lobão J. (2023). The effect of Economic Policy Uncertainty on the credit risk of US commercial banks. *International Journal of Finance & Economics*, no. 28(3), pp. 3420–3436.
7. Kovalova O., Iorhachova M. (2021). Kredytna polityka komertsiinoho banku v umovakh nevyznachenosti ekonomichnoho seredovysyha [Credit policy of a commercial bank in conditions of uncertainty of the economic environment]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, no. 5(40), pp. 65–75.